

Глушко Т. П., кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри філософії, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), tetuana.glushko@gmail.com

Экономическое сознание нации в контексте социально-феноменологического анализа

Предлагаемая статья посвящена анализу экономического сознания нации посредством феноменологического метода не только с использованием теоретического наследия Э.Гуссерля, но и тех его последователей, которые использовали этот метод в плоскости социальной философии. В частности, речь идет о теоретическом наследии П.Бергера, Т.Лукмана и А.Шюца. Экономическое сознание нации рассматривается как в измерении его трансцендентальных оснований, так и в контексте процессов интернализации и экстернализации экономического опыта нации. Кроме того, в тексте предложено анализ соотношения жизненного мира нации и её экономического сознания, а также некоторых смежных к данной проблематике актуальных аспектов современной социально-философской мысли. Результаты предложенного исследования способствуют более глубокому изучению экономического сознания – как самостоятельного концепта – сквозь призму феноменологического метода, что будет способствовать расширению проблемного поля как феноменологической философии и философии экономики, так и их продуктивному методологическому синтезу.

Ключевые слова: экономическое сознание нации, экономическое самосознание нации, интенциональность, интерсубъективность, интернализация, экстернализация, открытая система, жизненный мир.

* * *

УДК 165.191:314.128

Андриєнко О. В.

доктор філософських наук, доцент кафедри філософії,
Донецький національний університет
(Україна, Донецьк), elena_andrienko8@mail.ru

ДІЛОВА ЖІНКА ЯК СУСПІЛЬНИЙ І ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Робота присвячена аналізу гендерних ролей у контексті соціальних та економічних трансформацій сучасного суспільства. Зроблено акцент на гендерному образі сучасної ділової жінки порівняно з жінкою райяського періоду.

Ключові слова: жінка, ділова жінка, феміністичність, мускулінність, соціум.

Жодне суспільство не може гармонійно розвиватися, просуваючись до більш високого рівня, якщо в ньому принижена роль жінки і не збалансовано співвідношення двох взаємодоповнюючих начал – фемінного і мускулінного. Протягом останніх десятиріч у політичному та економічному житті багатьох країн світу відбулися важливі зміни. Футурологи називають ХХІ століття – “століттям жінок”. Коріння такого визначення криється в минулому сторіччі, коли жінки здійснили “тиху революцію”, зайнявши гідне положення спочатку в сфері найманої праці, а потім – на ниві підприємництва. Саме жінки, яких зараз прийнято називати “бізнес-леді”, змогли зайняти тверді позиції у малому та середньому бізнесі, особливо у сфері послуг. Наразі, у розвинутих країнах жінки виходять на чільне місце у політиці та економіці. Дедалі частіше на керівних посадах великих підприємств можна спостерігати саме жінок, а не чоловіків. Сьогодні проблема ролі жінки у суспільстві стоїть гостро як ніколи, саме тому дослідження у цій сфері мають важливе значення для більш адекватного розуміння цієї суспільної проблеми, а також для знаходження оптимальних шляхів її вирішення.

Метою нашого дослідження є комплексний аналіз суспільно-економічного феномену ділової жінки.

Слід визнати, що гендерна проблематика на сьогодні є достатньо популярною. Зокрема, роль жінки в сучасному суспільстві досліджували. Проте, у більшості випадків ділова роль жінки розглядається у зв'язку з

утиками її прав і кризою сім'ї. Водночас, відмічається практична відсутність спеціальних соціологічних досліджень, присвячених аналізу ділової жінки як комплексного феномену, невіддільного від життя сучасного соціуму, саме у соціально-економічному контексті сьогодення, хоча актуальність даної теми останнім часом стрімко зростає. Це свідчить про необхідність ведення активних досліджень у даній сфері.

Перш ніж досліджувати феномен ділової жінки у контексті сучасного соціуму, необхідно чітко визначитись з дефініцією цього поняття. Слід відзначити, що попри очевидну актуальність даної проблеми і наявність чисельних публікацій з цієї теми як у наукових, так і в публіцистичних виданнях, досі немає загальноприйнятого визначення поняття “ділова жінка”.

Для більш глибокого розуміння сутності феномену ділової жінки, необхідно звернутись до етимології самого слова “жінка”, адже почасти в мові фіксуються ті глибинні смислові відтінки та значення, які є забутими і недоступними для поверхневого погляду. Відомий український мовознавець О.Потебня наводив слова “жінка” і “чоловік” (середньопольською “zenszczyzna” та “meszczyzna”) для ілюстрації переходу значень від абстрагованості до конкретики, а потім до одичності. Відповідні польські слова у ХVI–ХVII ст.ст. все ще зберігали своє абстраговане значення “женьщина” і польськ. “-uzna”, – властивість однієї особи жіночої статі, причому “женьська” – іменник, як в сербській та чеській мовах “ženská” [1, с. 74]. Аналізуючи індоєвропейське коріння слова “жінка” російський вчений-лінгвіст М.Маковський вказує на те, що жінка може виступати як уособлення долі: зокрема, давньоісландське “vorth” – “жінка”, але давньоанглійське “wyrth” – “доля”; древньо-верхньонімецьке “kebisa” – “жінка поганої поведінки” та древньоруське “кобъ” – “доля” [2, с. 146–147]. Попри те, що жінка у стародавніх культурах асоціювалась з такою могутньою силою як доля, її соціальний статус далеко не завжди знаходився на відповідному рівні. Образ жінки в еллінській культурі був за рідким виключенням змальований чорними тонами і викликав відчуття небезпеки. У міфології та епічній поезії жінки неодноразово ставали причинами різноманітних негараздів і катастроф (скриня Пандори, біблійна Єва тощо). При цьому важливо зазначити, що жінка визначалась негативною через відсутність чоловічого начала. Нерівність прав чоловіка та жінки почасти має своє коріння у релігійних нормах та заборонах (табу). Наприклад, донедавна в християнстві існували суворі обмеження щодо входження жінок до кліру, тоді як сьогодні ця заборона все частіше порушується, особливо у сучасних західних країнах, де поширений протестантизм, зокрема, США. У контексті даної роботи словосполучення “ділова жінка” слід розуміти у гендерному, а не у біологічному сенсі. Як відомо, гендер – це термін, який використовується для визначення соціокультурної форми існування статей. Жінка та чоловік виступають у гендерному вимірі не як природні визначення, а як соціальні феномени.

Соціальний вимір жіноцтва чітко відображено у терміні “феміністичність”. Згідно “Великого тлумачного соціологічного словника”, феміністичність (від. англ. Femininity “жіночність”) – це система характеристик, що

пов'язані з жіночою статтю [3, с. 208]. Також під фемінністю розуміють характерні форми очікуваної поведінки жінок у даному суспільстві (Е.Гіденс) [4, с. 680].

У “Словнику гендерних термінів” [3, с. 231] наголошується на тому, що фемінність є не стільки природним явищем, скільки соціально сконструйованим, адже від дівчинки з самого дитинства вимагають бути жіночною. Натомість, існує і цілком протилежна точка зору на витоки фемінності. Вона полягає у тому, що ціла низка соціологів, біологів та філософів (варто згадати Ф.Ніцше), вважає фемінність є біологічно зумовленим явищем і їй притаманні такі риси, як пасивність, чуйність, м'якість, цілковите занурення у материнство, турботливість, емоційність тощо. Ці уявлення знаходились у повній відповідності до аксіологічних засад патріархального суспільства, в якому жінка відносилась до приватної, а не до публічної сфери. Не випадково у стародавній Греції символом жінки, а також атрибутом богині Афродіти була черепаха, яка ніколи не покидала свою оселю. У грецькій міфології ідеалом вірної та працюючої жінки-господині вважалася Пенелопа, яка за відсутності чоловіка знаходилася під опікою сина. Символічним є також і той факт, що у культурному центрі стародавньої Греції – місті Афінах на могильних каменях добрих господинь зображали вуздечку (як знак того, що покійна могла добре керувати слугами), намордник (знак того, що вона мовчала у чоловічому суспільстві), і півника (знак того, що жінка вставала на світанку). В більшості регіонів стародавньої Греції суспільний статус жінки був наближений до рабського. Подібна ситуація існувала і в інших регіонах стародавнього світу. Наприклад, за свідченнями Беруні, які він подає у своїй роботі “Індія”, говориться: “Якщо помирає чоловік, жінка не може вийти заміж за іншу людину. Їй надається право обирати тільки одне з двох: або залишитися вдовою до кінця свого життя, або спалити себе” [5, с. 278]. Водночас, Беруні відмічає, що в індійському суспільстві було прийнято, що приналежність до тієї або іншої касты (соціального прошарку) визначається за материнською лінією [5, с. 279], що, мабуть, є рудиментом матріархального устрою, що міг існувати в Індії у прадавні часи.

На відміну від стародавніх культур, сучасність більшості країн світу розвивається під знаком активного просунення жінки в усі сфери публічного життя, де раніше спостерігалось тотальне домінування чоловіків. Російська дослідниця О.Ісаченко дає наступне визначення поняття “ділова жінка”: “...активний суб'єкт культури, який поєднує в собі “мускулінні” та “фемінні” цінності” [6, с. 4]. В цілому, можна погодитись з цим визначенням, проте слід зазначити, що феномен ділової жінки виник, у першу чергу, завдяки прагненню жінок до економічної активності. Крім того, сучасні ділові жінки стають потужно рушійною силою розвитку соціокультурної та економічної динаміки соціальних трансформацій, що варто, на нашу думку, відобразити у визначенні. Виходячи з цього, ми пропонуємо дати наступне визначення соціологічного поняття “ділова жінка”: це активний економічний та соціокультурний суб'єкт, який гармонійно поєднує “фемінні” та “мускулінні” цінності та орієнтири, і

здійснює прогресивний вплив на розвиток сучасного суспільства.

Таким чином, поняття “ділова жінка” є тісно пов'язаним з поняттями “жінка”, “гендер” “фемінність”, “мускулінність”. Якщо власне поняття “жінка” є набагато більш стародавнім і несе в собі як вказівку на біологічну стать, так і на глибинні сакралізовані архетипові уявлення (жінка як доля, фатум, небезпека тощо), то феномен і поняття ділової жінки є витвором сучасності. “Фемінність” і “мускулінність” виступають гендерними, соціально-сконструйованими явищами сьогодення. Феномен ділової жінки виник як логічний результат прогресивного соціального розвитку на перетині аксіологічних домінант фемінного та мускулінного компонентів культури.

Однією з домінуючих та найбільш важливих рис світового розвитку другої половини ХХ – початку ХХІ ст. є все більш активний вплив на нього так званих глобальних процесів, що являють собою систему соціокультурних, інформаційних, політичних та економічних трансформацій та проблем дійсно планетарного масштабу. Людство, разом із значними досягненнями та відкриттями в науково-технічній галузі, постало перед проблемою втрати та нівелювання базових гуманістичних цінностей, в тому числі й таких, що безпосередньо пов'язані з гендерним аспектом людської природи.

В особистісній свідомості сучасної української жінки присутній певний конфлікт цінностей та стереотипів, що з одного боку, пов'язаний із переходом до нового етапу суспільно-політичного та культурного розвитку і супутніми процесами (соціальною аномією, втратою соціальної ідентичності, маргіналізацією, ростом девіантної поведінки тощо), а з іншого боку, – із загальносвітовими процесами глобалізації. Даний конфлікт відбувається між наступними групами ціннісних орієнтацій: глобальними, загальнодержавними, а також особистісними інтересами та пріоритетами. Суспільство сучасної України – це суспільство пострадянське, а за часів СРСР у схемі основних ціннісно-нормативних орієнтацій “цінності глобальні – державні – приватно-особистісні” був відсутній перший компонент, що в значній мірі спрощувало ситуацію.

Вимоги, що висувалися до людини з боку держави (бути чесним, не порушувати закон і так далі), мали можливість певного реального втілення в межах щоденної соціальної практики кожного окремого соціального суб'єкту. Для особистісної свідомості, існуючої в сучасних умовах розвитку українського соціуму, подібна гармонійна взаємодія державних та особистісних пріоритетів видається майже неможливою, в результаті чого виникає стан психологічного дискомфорту, або навіть шоку. Тому в даному контексті цілком правомірно говорити про існування певної “драми” суспільної свідомості. Звичайно, як і будь який інший конфлікт, дана ситуація несе в собі не тільки можливість окремих позитивних змін, переходу на новий етап суспільного і культурного розвитку, але й цілий ряд негативних наслідків. Так, в Україні на початку ХХІ ст. випадків дітовбивства реєструється близько 150 на рік [7, с. 30] і скоюють ці злочини дуже часто саме жінки. І, хоча жіноча злочинність досі залишається на “традиційному”, 12–15-відсотковому

рубежі [7, с. 36] у загальній картині злочинності, суттєво змінилась структура самої жіночої злочинності. Все більш поширеними на сьогоднішній день серед українських жінок стають крадіжки, різного роду посадові злочини, а також вбивства, самовбивства і випадки насильства. На думку психологів, жінка частіше за все йде на злочин, зокрема на вбивство, в стані сильної душевної схвильованості або шоку. Але ж сучасна українська жінка змушена практично повсякденно перебувати в шоківому стані і вести постійну боротьбу за існування. Ще одним наслідком інтенсивних змін у пострадянському українському суспільстві став ріст економічних злочинів серед жінок. Цей момент безпосередньо пов'язаний з утвердженням жінки в традиційно “чоловічих” професіях, і, здавалося б, такою позитивною тенденцією, як зайняття більш активної життєвої позиції, підвищення рівня кваліфікації. А, оскільки згідно з даними, що наводить українська дослідниця В.Суковатая [8, с. 69], до категорії “забезпечених” чоловіків, здатних отримувати дітей та непрацюючу дружину, в Україні відносять себе лише 2% населення, то українським жінкам не залишається іншого вибору, як розраховувати на власні сили, і намагатись поповнити ряди “бізнес-леді”.

Сам шлях від замкнених і “завершених” радянських часів до відкритого часу супроводжувався певним “відчуттям “виращування” самого поняття статі” [9, с. 3]. За часів СРСР, особливо у середині ХХ ст. гендерні смисли відігравали для суспільної свідомості важливу, але частіше за все, приховану роль (адже, за словами одної з учасниць відомої телепередачі в СРСР “сексу не було”, а значить, умовно говорячи, не було і статі). Крім того, специфіка ситуації полягає в існуванні певного “подвійного стандарту” стосовно образу жінки: з одного боку це зовнішня емансипованість жінок, а з іншого – фактично суто-патріархальне консервативне середовище, що практично унеможливило вільну конкуренцію між представниками двох різних гендерних груп. Так, аналізуючи статеві стосунки у молодіжному середовищі, радянська дослідниця та педагог, А.Гадасіна пише: “...сьогодні у жінки в усьому є рівні права з чоловіком” [10, с. 78], і відразу робить пояснення в дужках – “у всякому випадку ми це повсюди декларуємо”. На сьогоднішній день певні елементи феномену “подвійної моралі” продовжують існувати, але їх роль та місце стали набагато менш помітними. ЗМІ активно пропагандують образ вільної, не обмеженої жорсткими нормами суспільної моралі жінки. Окрему роль тут відіграє факт відсутності певної сталої ціннісно-нормативної шкали у сучасному українському суспільстві, а також інтенсивної інфільтрації в українську суспільну свідомість іноземних, зокрема, західних образів, норм та гендерних стереотипів. Так, респондентка Т., що приймала участь в одному з гендерних досліджень у 2002 р., яке проводилось російським соціологом І.Тартаковською, зазначає: “...змінилась мораль. Якщо раніше вона була комуністичною, то зараз вона, як взагалі й не знаю, яка... мені дуже важко визначити...” [11, с. 89]. Одним з наслідків даних процесів є формування в межах масової свідомості понять про “глобальний гендерний конфлікт” та “дискурс статі”. Звідси витікають популярні “кіношні” образи емансипованих і агресив-

них жінок-воїнів та суперагентів типу Нікіти, які стали такими популярними серед українських глядачів, що можна цілком ґрунтовно вважати це певною реакцією на зміни в самій ментальності, способі сприйняття образу жінки та гендерних ролей взагалі. В складних й нестабільних умовах існування, коли раціональне планування подій стає майже неможливим, українська жінка все частіше змушена приймати окремі риси “мускулітності”, ставати більш активною, агресивною, наполегливою, жорстокою, енергійною, тобто, набувати тих якостей, що традиційно суспільство приписує чоловікам [12, с. 127]. У той же час дані риси не є історично притаманними образів української жінки. Варто згадати хоча б ті портрети жінок, які змальовані в класичній українській літературі та поезії Т.Г. Шевченком, М.В. Гоголем та ін. І, можливо, не позбавлена сенсу думка В.Арістова про те, що той же вищезгаданий образ Нікіти є, фактично, опудалом, створеним чоловіками задля того, щоб “демонструвати жінкам, на що вони можуть перетворитись, якщо будуть надто сильно копіювати чоловічі зразки насильства” [9, с. 14]. Образ ділової жінки в пострадянській Україні зазнав неабияких змін. Варто згадати, хоча б, героїнь художніх стрічок радянської доби. Типова “ділова жінка” того періоду – “мимра” зі “Службового роману”: сухар, трудоголік, істота “третьої статі” [8, с. 70]. Сьогодні серед українок стає все більш популярним образ сильної, незалежної та амбітної жінки, що, можливо, втілює в собі якісно нову модель жіночості та краси, актуалізує основні феміністичні ідеали початку ХХІ ст. Але, як і все нове, дана модель жіночості дуже непросто адаптується до сьогоднішнього етнокультурного та соціального поля України.

Серйозних змін сьогодні зазнають й стосунки сімейного характеру. За даними, які наводить Всеукраїнська газета “Сьогодні” [14, с. 10], на поточний момент в Україні близько 15% молодих жінок у самому “квітучому” віці незаміжні, і значна їх частина цілком свідомо не вступає в шлюбні стосунки, оскільки в суспільстві подібний крок починає розцінюватись, як щось не сучасне, майже як “дурний тон”. Той факт, що зараз українська сім'я переживає гостру кризу, не є новою, і “жіноче питання” у даному контексті є одним з ключових. Але, можливо, подібні зміни необхідні українському суспільству саме в даний період. Український соціум ще має переосмислити новий образ жінки як самодостатньої, активної і незалежної особистості, що є цілковито здатною до конкурентних стосунків з чоловіками.

Важливим аспектом трансформації образу жінки в посткомуністичній Україні є роль жінок у сьогоднішньому українському політикумі. Зараз світова громадськість поступово починає відходити від стереотипу “політика – не жіноча справа”, і Україна в даному випадку не становить виключення [13, с. 858].

Таким чином, соціальний статус і образ української жінки на сьогодні зазнає активних й системних трансформацій, які проявляються буквально на всіх рівнях: в сімейних відносинах, в політичній сфері, в кримінальній ситуації, в сфері економіки, громадської активності, культури. Характер і тенденції даних змін нерозривно пов'язані з впливом глобалізації та зі специфікою самої пострадянської української

реальності, в якій зараз проходить буквально “вирощування” поняття гендеру.

Список використаних джерел

1. Потебня А.А. Мысль и язык / Потебня А.А. – М.: Лабиринт, 2007. – 192 с. – (Психолінгвістика).
2. Маковский М.М. Сравнительный словарь мифологической символики в индоевропейских языках: Образ мира и миры образов / М.М. Маковский. – М.: ВЛАДОС, 1996. – 416 с.
3. Большой толковый социологический словарь / под ред. О.М. Панченко; [пер. с англ. Т.Резник]. – М.: Вече, АСТ, 1999. – 544 с.
4. Гидденс Э. Социология / Э.Гидденс; [пер. с англ. К.Попов]. – М.: Эдиториал УРСС, 1999. – 704.
5. Беруни А. Индия / А.Беруни; [пер. с арабск. А.Халидова, Ю.Завадовский]. – М.: Ладомир, 1995. – 727 с.
6. Исаченко О.К. Деловая женщина России как социокультурное явление: дис. ... кандидата социол. наук: 22.00.06 / Олеся Константиновна Исаченко. – Ставрополь, 2005. – 175 с.
7. Малышев В. Анатомия зла / Владимир Малышев. – Донецк: Юрпресс, 2001. – 434 с.
8. Суковатая В.А. Бизнес-леди: мифы и реальность / В.А. Суковатая // Социс. – 2002. – № 11. – С. 69–77.
9. Аристов В. Советская “матриархика” и современные гендерные образы / В.Аристов // Женщина и визуальные знаки / Под ред. А.Альчук. – М.: Идея-Пресс, 2000. – С. 3–16.
10. Гадасина А.Д. Плоды запретов / Гадасина А.Д. – М.: Просвещение, 1991. – 80 с.
11. Тартаковская И.Н. “Ну, вот, мораль поменялась...”: медийный гендерный дискурс глазами читателей / И.Н. Тартаковская // Социс. – 2003. – № 2. – С. 87–96.
12. Астафьев Я.У. Экономика любви: формирование гендерных стереотипов / Я.У. Астафьев // Социс. – 2002. – № 11. – С. 127–134.
13. Попова Л.А. Жінки українського політикуму / Л.А. Попова // Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції [“Людина – світ – культура”], (Київ, 20–21 квітня 2004 р.) / Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 858–860.
14. Сегодня. Ежедневная украинская газета. – 2004. – № 112 (1756). – С. 10.

References

1. Potebnya A.A. Mysl' i yazyk / A.A. Potebnya. – M.: Labirint, 2007. – 192 s. – (Psycholinguistics).
2. Makovskiy M.M. Sravnitelnyy slovar mifologicheskoy symboliki v indoevropskikh yazykakh: Obraz mira i miroy obrazov / M.M. Makovskiy. – M.: VLADOS, 1996. – 416 s.
3. Bolshoy tolkoviy sociologicheskyy slovar / Pod red. O.M. Panchenko; [per. s angl. T.Reznik]. – M.: Veche, AST, 1999. – 544 s.
4. Giddens A. Sociologiya / A.Giddens; [per. s angl. K.Popov]. – M.: Editorial URSS, 1999. – 704 s.
5. Beruni A. Indiya / A.Beruni; [per. s arabsk. A.Halidova, U.Zavadovskiy]. – M.: Ladomir, 1995. – 727 s.
6. Isachenko O.K. Delovaya zhzhenshina Rossiya kak sociokulturnoye yavleniye: dis. ... kandidata sociol. nauk: 22.00.06 / Olesya Konstantinovna Isachenko. – Stavropol, 2005. – 175 s.
7. Malyshev V. Anatomiya zla / Vladimir Malyshev. – Donetsk: Uprress, 2001. – 434 s.
8. Sukovataya V.A. Biznes-ledy: mify i realnost' / V.A. Sukovataya // Socis. – 2002. – № 11. – S. 69–77.
9. Aristov V. Sovetskaya “matriarkhika” i soremenniyе genderniyе obrazy / V.Aristov // Zhzhenshina i vizualniye znaki / Pod red. A.Al'chuk. – M.: Idea-Press, 2000. – S. 3–16.
10. Gadasina A.D. Plody zapretov / A.D. Gadasina. – M.: Prosvesheniye, 1991. – 80 s.
11. Tartakovskaya I.N. “Nu, vot, moral' pomenyalas'...”: mediyniy genderniy diskurs glazami chitateley / I.N. Tartakovskaya // Socis. – 2003. – № 2. – S. 87–96.
12. Astafyev Ya.U. Ekonomika lubvi: formirovaniye gendernih stereotipov / Ya.U. Astafyev // Socis. – 2002. – № 11. – S. 127–134.
13. Popova L.A. Zhzhinky ukrainskogo politikumu / L.A. Popova // Zbirnyk materialiv Mizhzhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi [“Ludyna – svet – kultura”], (Kyiv, 20–21 kvitnya 2004 r.) / Kyivsky natsionalnyi universitet imeni T.G. Shevchenka. – K.: Tsentr navchalnoyi literatury, 2004. – S. 858–860.

14. Segodnya. Yezhzhednevnyaya ukrainskaya gazeta. – 2004. – № 112 (1756). – S. 10.

Andriyenko O. V., PhD, Half-Professor of the Chair of Philosophy, Donetsk National University (Ukraine, Donetsk), elena_andrienko8@mail.ru
A business lady as a social and economic phenomenon

This work is devoted to the analysis of gender roles in the context of social and economical transformations of modern society. There are two opposite points of view on the problem of femininity. On the one hand, femininity is more social phenomenon than natural. A society demands from a girl to be womanly from the early childhood. But, on the other hand, a lot of scientists (philosophers, biologists and sociologists) think that femininity is absolutely biological phenomenon which is connected with such feelings and psychological characteristics as passivity, sensibility, tenderness, carefulness, emotionality and submergence into motherhood. These features precisely corresponded to values of patriarchic type of society. An emphasize on gender image of modern business woman in comparison with a woman of Soviet period has been made.

Keywords: woman, business woman, feminism, masculinity, society.

Андрієнко Е. В., доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, Донецький національний університет (Україна, Донецьк), elena_andrienko8@mail.ru

Деловая женщина как общественный и экономический феномен

Работа посвящена анализу гендерных ролей в контексте социальных и экономических трансформаций современного общества. Сделан акцент на гендерном образе деловой женщины современности в сравнении с женщиной советского периода.

Ключевые слова: женщина, деловая женщина, феминность, маскулинность.

* * *

УДК 005.336.4

Бех Ю. В.

доктор філософських наук, доцент, професор кафедри методології науки та міжнародної освіти, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), yulia2409@ukr.net

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ

В статті представлені різні погляди щодо концепції управління інтелектуальним капіталом в організації. Подано суть призначення концепції управління інтелектуальним капіталом. Розглянуто етапи процесу управління інтелектуальним капіталом за різними підходами – теоретичними та практичними. Визначені фактори, що впливають на формування означеної концепції, а також науково обґрунтовані принципи управління щодо функціонування концепції управління інтелектуальним капіталом організації.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, система управління знаннями, концепція управління інтелектуальним капіталом, принципи управління інтелектуальним капіталом організації.

В умовах XXI століття, століття глобалізації, знання стають “перепусткою в лідери” для країн, регіонів та організацій. Більшість провідних компаній світу звертають свою увагу на знання у пошуках нових конкурентних переваг. Економіка знань переключається все більше на інноваційний процес, збереження знань в електронних системах та їх подальше використання, обмін знаннями, навчання персоналу, формування бренду та іміджу організації (компанії), яка може бути неocenною своїм інтелектуальним капіталом.

В сучасній економіці інтелектуальний капітал виступає головним ресурсом підприємств, від якого залежить подальший їх розвиток та продуктивність. Особливо важливе значення формування інтелектуального капіталу та ефективного управління інтелектуальними ресурсами має для розвитку виробництва конкурентоспроможної продукції в Україні та зростання інвестиційної привабливості вітчизняних компаній, діяльність яких є інноваційною та стратегічно спрямованою.